

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Соціально орієнтована ринкова економіка радикально змінила пріоритети стратегічного управління підприємством. В умовах посилення конкурентної боротьби і швидкого технічного та технологічного розвитку виробництва для конкретних підприємств інноваційна стратегія стає основним інструментом конкурентної боротьби. Однак, кризові тенденції, що породжують нестабільність зовнішнього оточення та знижують внутрішній економічний потенціал вітчизняних підприємств спричиняють сповільнення інноваційної діяльності. Проблемою розвитку інноваційної сфери підприємств є відсутність ефективної методики управління вказаними процесами, яка б відповідала національним особливостям і забезпечувала ефективний розвиток інноваційного потенціалу підприємства. Інновації залишаються джерелом розвитку лише у теоретичному аспекті та не знаходять своєї практичної реалізації.

Домінуюча загальносвітова тенденція формування економіки знань об'єктивно виокремлює серед джерел економічного зростання інтелектуальні ресурси та розроблені ними інновації. Інновації стають способом існування сучасної економіки, а інноваційні стратегії, що реалізуються на різних рівнях соціально-економічної реальності – її специфічним результатом. Тому основною метою вітчизняних підприємств стає реалізація нової комерційної ідеї для задоволення попиту на конкретні види продукції, технології та послуги. Над досягненням цієї мети працюють різні види інновацій, які розглядаються як процес, у якому винахід або ідея набувають економічного змісту.

Розрізняють декілька класифікацій інновацій, зокрема за об'єктом виділяють:

- товарні – впровадження нового продукту;
- технологічні – впровадження нового методу виробництва;
- ринкові – створення нового ринку товарів і послуг;
- маркетингові – освоєння нового джерела постачання сировини;
- управлінські – реорганізація структури управління;
- соціальні – впровадження заходів з метою покращення життя населення;
- екологічні – впровадження заходів з питань охорони довкілля [2, с.153].

Інновації класифікують і за сферою їх впровадження:

- виробничі інновації, орієнтовані на розширення виробничих потужностей, диверсифікацію виробничої діяльності;
- технологічні інновації, спрямовані на створення та освоєння у виробництві нової продукції, технологій, модернізацію обладнання, реконструкцію, тощо;
- економічні інновації, пов'язані із змінами результативності виробничої діяльності;
- торгівельні інновації, спрямовані на цільові зміни збутової діяльності;
- соціальні інновації, пов'язані з поліпшенням умов праці, соціального забезпечення колективу;
- інновації в сфері управління, спрямовані на поліпшення організаційної структури та методів прийняття управлінських рішень.

Таким чином, інновації це ідеї та пропозиції, що можуть стати основою створення нових видів продукції, значно поліпшити споживчі характеристики існуючих товарів чи створення нових процесів і послуг.

Значного успіху на ринку можна досягти шляхом виробництва інноваційної продукції, саме така продукція найбільшою мірою відповідає умовам ринку, конкретним вимогам споживачів за своїми якісними, технічними, економічними, естетичними характеристиками. Техніко-економічні показники інноваційної продукції набагато перевищують показники інших видів продукції, її значна перевага – досить високий попит на національних і світових ринках. Підприємства, які виробляють інноваційну продукцію, досягають значної конкурентоспроможності та переваг перед конкурентами, що зміцнює й економіку країни в цілому.

Саме низький рівень технологій і відсутність орієнтації на виробництво високоякісної продукції призводить до того, що більшість видів продукції промисловості України нерентабельні через високу матеріало- і енергоємність, не відповідають сучасним вимогам і є неконкурентоспроможними. Конкурентними перевагами в нашій країні є дешева робоча сила та природні ресурси. Нажаль, держава в основному експортує природні ресурси та сировину, за нижчими порівняно з світовими цінами, замість удосконалення виробничого процесу, розвитку високотехнологічних виробництв, впровадження нових технологій [1, с.72].

На сучасному етапі Україні для інноваційного розвитку бракує механізмів, які б поєднували в єдиному комплексі виробничу сферу, що створює суспільні блага, товари й послуги, та її кадрове і наукове супроводження. В країні відсутня конкуренція інтелектуальних ресурсів на стратегічно важливих напрямках розвитку.

Сьогодні у світі одним з найбільш ефективних механізмів реалізації трансферу знань є інноваційні структури, що пов'язують його різні етапи в єдиний процес. Науково-технологічні центри об'єднують науково-дослідні установи, освітні заклади, сервісні та виробничі підприємства з метою забезпечення якнайшвидшого впровадження результатів науково-дослідних і пошукових робіт, винаходів у виробництво. Головне завдання цих інноваційних структур – сприяти розвитку та комерціалізації високих і надвисоких технологій. В Україні основною формою такого об'єднання є технопарки та бізнес-інкубатори, зокрема ті, що засновані на базі вищих навчальних закладів. Про роль технопарків у розвитку української промисловості найкраще свідчить одна цифра – їхня продукція становить 80% всієї інноваційної продукції країни [2].

Інноваційна діяльність потребує великих фінансових витрат, накопичення великого обсягу знань та інформаційних ресурсів, координації значної кількості виконавців, психологічної підготовки колективу до сприйняття нововведень. Інновації пов'язані з болючим перерозподілом ресурсів між діючими та новим виробництвом, з порушенням рівноваги в економічній системі, реорганізацією виробництва, перекваліфікацією працівників. Все це, у свою чергу, схиляє більшість підприємств на сторону використання перевірених традиційних видів діяльності, без застосування новітніх технологій.

Окрім цього, до основних причин, що сповільнюють розвиток інноваційного підприємництва слід віднести насамперед такі:

- недосконалість законодавчої й інституційної бази розвитку інноваційного підприємництва;
- відсутність ефективної системи стимулювання підприємств щодо впровадження інновацій, недосконалість механізмів економічної та моральної мотивації;
- низька активність використання об'єктів інтелектуальної власності у секторі малого та середнього підприємництва;
- недооцінка підприємствами ролі інтелектуального капіталу;
- значна неадекватність між наявними джерелами фінансування та потребами інноваційного розвитку;
- обмеженість доступу підприємств до фінансово-кредитних ресурсів, які можна отримати у більшості випадків лише на короткий термін, тоді як інноваційні процеси потребують довготермінового та масштабного фінансування;
- нерозвиненість економічного механізму управління;
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури;
- відсутність розвинутого венчурного підприємництва [3].

Основні недоліки в діяльності українських інноваційних центрів пов'язані з вкрай недосконалою системою супроводу цієї діяльності. Для організації наукових центрів необхідно не лише сформувати багатоканальну систему фінансування науки, але й перейти від адміністративного управління науково-технічною сферою до економічного механізму координації та комерціалізації результатів діяльності науково-технічної сфери завдяки інтеграції освіти, науки та виробництва. Таким чином, головні завдання, які і на сьогодні не втрачають актуальності, це:

- розробка єдиної концепції розвитку інноваційних центрів на основі організаційно-економічного і структурного об'єднання науки, освіти і виробництва;
- вдосконалення дії законодавчої бази в науково-інноваційній сфері;
- вдосконалення системи державного управління науково-технічною та інноваційними сферами, що повинно супроводжуватися розвитком інноваційної інфраструктури.

Таким чином, роль технопарків виявляється у формуванні технологічної бази країни і технологічному трансферті, а також у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки загалом та підприємств зокрема. Технопарк повинен бути результатом співпраці усіх суб'єктів, від яких залежить доля регіону, а не тільки однієї установи чи підприємства. Він має стати спільним проектом, в реалізації якого беруть участь регіональні та місцеві органи влади і управління, промислові підприємства, індивідуальні підприємці, фінансові інститути, тощо.

Література:

1. Микитюк П.П. Інноваційний розвиток підприємства: посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
2. Солоха Д. В., Морева В. В., Чирков С. О., Козлова В. Я. Інвестиційно-інноваційні чинники формування розвитку й управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства. Монографія. Донецьк: СПД Дмитренко Л. Р., 2010. 400 с.
3. Офіційний сайт Міжнародної асоціації бізнес інновацій. URL: <https://www.inbia.org> (дата звернення 30.03.2021).